

Rapport 2021:31

Länsstyrelsen
Stockholm

Förvaltningsplan för vildsvin i Stockholms län

Förvaltningsperioden 2022 till och med 2025

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för natur- och viltärenden
Tfn: 010-223 10 00

Foto omslag: Mostphotos

Utgivningsår: 2021

ISBN: 978-91-7937-133-3

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Riksdagen beslutade 1987 att vildsvin ska anses vara en naturlig del av den svenska faunan.

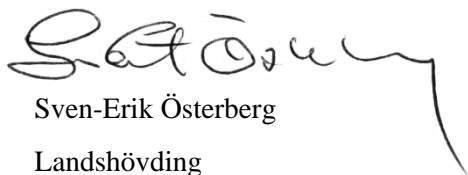
Vildsvinen ger oss bland annat klimatsmart kött och naturupplevelser, och kan bidra till att berika den biologiska mångfalden. Samtidigt kan deras sätt att söka föda orsaka kostsamma skador. Skadorna sker inte minst inom jordbruket, men också inom skogsbruk, i trädgårdar, parker, skyddade områden och andra gröna ytor. Därtill är vildsvinen inblandade i många trafikolyckor årligen. En allt mer påtaglig utmaning är risken för utbrott av den smittsamma sjukdomen afrikansk svinpest som sprider sig i Europa.

Även om lokala variationer förekommer är det mycket som tyder på att vildsvinen blir allt fler, både nationellt och i Stockholms län. Det innebär att populationen nu behöver förvaltas mer aktivt än tidigare. Regeringen har därför gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram regionala förvaltningsplaner för vildsvin.

Förvaltningsplanen uttrycker en viljeriktning att minska den regionala vildsvinspopulationen och skadorna som vildsvinen orsakar. Planen är tänkt att fungera som en utgångspunkt för de viktigaste aktörerna i vildsvinsförvaltningen: markägare och jakträttshavare. Deras insatser kommer att vara avgörande för hur väl vildsvinsförvaltningen lyckas i praktiken. Samarbete mellan lokala aktörer över större områden kommer att vara särskilt betydelsefullt.

Viltförvaltningsdelegationen i Stockholms län har deltagit i arbetet med att ta fram förvaltningsplanen. Planen fastställdes på Viltförvaltningsdelegationens möte den 29 november 2021.

Stockholm, november 2021

Sven-Erik Österberg
Landshövding

Innehåll

Varför en regional förvaltningsplan för vildsvin?	7
Syftet med en regional förvaltningsplan	7
Regeringsuppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin.....	7
Vem ansvarar för vad i viltförvaltningen?	7
Nationellt.....	7
Regionalt.....	7
Lokalt	8
Den nationella förvaltningsplanen är styrande	8
Nationella resultatmål	8
Nationella åtgärds mål	8
Regionala mål för vildsvinsförvaltningen i Stockholms län	9
Regionala resultatmål	9
Regionala åtgärds mål	9
Kort om vildsvinsjakt	10
När får man jaga vildsvin?	10
Vem får jaga vildsvin?	10
Skydds jakt på eget initiativ.....	10
Jaktmetoder.....	10
Tekniska hjälpmedel.....	11
Åtgärder för att nå målen	12
Vad markägare och jakträttshavare kan göra för att minska skador av vildsvin.....	12
Lokal samverkan.....	12
Planera avskjutningen efter målsättningen	14
Skriftliga jakträttsavtal	14
Vildsvinshjälp för jakträttshavare	15
Åtling och utfodring	15
Stängsel och skrämsel.....	15
Minska skador inom tätbebyggda områden	16
Åtgärder för att hålla vildsvinen borta från tomten	16
Beredskap hos kommuner	16
Minska trafikolyckor med vildsvin	16
Viltstängsel	17
Planskilda viltövergångar	17
Varningsskyltar	17
Hastighetsbegränsningar	17
Rörelsedetektorer	18
Mer vildsvinskött i det offentliga köket	18
Utbildningsinsatser	18
Projekt Resurssvin	18
Bibehålla en hög rapporteringsgrad.....	18

Afrikansk svinpest	19
Vad allmänheten kan göra för att förebygga utbrott.....	19
Länsstyrelsens arbete med afrikansk svinpest	20
Vildsvinssituationen i Stockholms län	21
Hur många vildsvin finns det?	21
Vildsvinsskador i jordbruksgrödor	22
Vildsvin inom tätbebyggda och skyddade områden.....	23
Viltolyckor med vildsvin.....	23
Afrikansk svinpest.....	25
Konsumtion av vildsvinsskött	26
Vildsvinsskött i offentliga kök i Stockholms län	26
Provtagning av vildsvinsskött.....	27
Trikiner.....	27
Cesium.....	27
Livsmedelsstrategin	27
Vildsvin som resurs	28
Vildsvin kan främja den biologiska mångfalden	28
Vildsvin bidrar till jakt- och rekreationstillfällen.....	28
Vildsvin tillhör den svenska faunan.....	28

Varför en regional förvaltningsplan för vildsvin?

Syftet med en regional förvaltningsplan

Syftet med en regional förvaltningsplan för vildsvin är att tydligt beskriva och tidsätta de regionala målsättningarna med vildsvinsförvaltningen och hur resultat som till exempel färre trafikolyckor kan bli verklighet.

Förvaltningsplanen uttrycker en viljeinriktning och beskriver hur åtgärder regionalt och lokalt ger mer vildsvinskött på bordet, initierar samverkan mellan aktörer och bidrar till en hållbar och kontrollerad vildsvinspopulation.

Regeringsuppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin

Länsstyrelserna fick i april 2020 regeringens uppdrag att utifrån Naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan för vildsvin revidera de regionala förvaltningsplanerna för vildsvin. Regeringsuppdraget är en del av livsmedelsstrategin, vars syfte är att bidra till en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Resultatet ska redovisas till regeringen senast den 31 januari 2022.¹

Vem ansvarar för vad i viltförvaltningen?

I Sverige har vi flera myndigheter som är ansvariga för viltförvaltningen på olika nivåer.

Nationellt

Naturvårdsverket är den nationella jakt- och viltmyndigheten som har det övergripande ansvaret för landets viltförvaltning. Naturvårdsverket beslutar om föreskrifter för bland annat jakt, inventering och ersättning för skador som orsakats av vilt.

Regionalt

På regional nivå har länsstyrelsen flera olika uppdrag inom viltförvaltningen. Ett av länsstyrelsens främsta uppdrag inom är att verka för samverkan mellan olika intressenter. Viltförvaltningsdelegationen med sina representanter från olika intressen är en del av länsstyrelsen som har i uppdrag att bland annat besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen inom länet. För vissa viltarter har länsstyrelserna fått i uppdrag att ta fram

¹ Regeringsbeslut 2020-04-09, N2020/01011/DL, Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin.

förvaltningsplaner. Förvaltningsplanerna ska vara vägledande för viltförvaltningen inom länet.

Lokalt

Markägaren har huvudansvaret för all förvaltning av sin fastighet. Markägaren kan upplåta jakten och lantbruket till andra parter. Arrendatorerna blir då delaktiga i ansvaret för förvaltningen av fastigheten. Svensk jaktlagstiftning säger att markägare och jägare har ett gemensamt ansvar för viltförvaltningen. Lokala förvaltningsstrategier och planer bör därför tas fram i samverkan mellan markägare och jägare.

Det finns dock fler viktiga aktörer på lokal nivå än bara markägare och jägare. Kommuner är viktiga intressenter som ägare av mark och anläggningar. Kommuner kan även fungera som en företrädare för kommuninvånarna.

Den nationella förvaltningsplanen är styrande

Den nationella förvaltningsplanen för vildsvin som Naturvårdsverket tagit fram för perioden 2020 till 2025 innehåller nationella mål för vildsvinsförvaltningen. Förvaltningsplanen ska fungera som ett stöd för länsstyrelserna och dess viltförvaltningsdelegationer i arbetet med att ta fram regionala förvaltningsplaner.

Den regionala vildsvinsförvaltningen förväntas bidra till de nationella målen för vildsvinsförvaltningen. De nationella målen delas in i resultatmål och åtgärds mål.

Nationella resultatmål

1. År 2025 är antalet trafikolyckor med vildsvin inblandade färre än 3 000 per år.
2. År 2025 har kostnaderna för vildsvinens skador på jordbruksgrödor halverats och är mindre än 500 miljoner kronor per år.
3. År 2025 har insatserna för att reducera skador på enskilda och offentliga anläggningar såsom trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar, ökat.

Nationella åtgärds mål

1. År 2025 är svenskt vildsvinskött i större utsträckning än 2019, en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor.
2. År 2023 är samverkan mellan förvaltande aktörer etablerad och är ett naturligt arbetssätt.

Regionala mål för vildsvinsförvaltningen i Stockholms län

De regionala målen för vildsvinsförvaltningen i Stockholms län är utformade med syfte att vara specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsatta. Fördelen med att göra så är att målen blir konkreta och kan följas upp kontinuerligt. Att utforma mål enligt den här modellen kräver dock att vi har kännedom om nuläget. Vissa områden som vi saknar kunskap om har därför inte varit möjliga att formulera mål kring, även om det hade varit angeläget. Några sådana områden är till exempel kostnaden för skador i gröda, populationens storlek och omfattningen av skador inom tätbebyggda områden.

Regionala resultatmål

1. Antalet viltolyckor med vildsvin ska minska med 30 procent till och med år 2025. Det mäts genom att jämföra treårsmedelvärdet för perioden 2023–2025 med treårsmedelvärdet för perioden 2018–2020.
2. Det uppskattade skördebortfallet orsakat av vildsvin ska minska till nästa viltskadeundersökning.
3. Afrikansk svinpest ska inte förekomma i Stockholms län under förvaltningsperioden. Det innebär att:
 - Förebygga introduktion av afrikansk svinpest.
 - Arbeta med regional beredskap för att stödja Jordbruksverkets bekämpningsarbete vid utbrott.

Regionala åtgärds mål

1. Möjligheten att servera mer svenskt vildsvinskött i offentlig sektor och i fler offentliga kök är större 2025 än 2021.
2. Alla avgränsande jaktområden i Stockholms län ska bibehålla en rapporteringsgrad på över 30 procent under förvaltningsperioden.

Kort om vildsvinsjakt

Vildsvinsstammen regleras i huvudsak genom jakt. Här redogör vi kort för vad som gäller vid jakten. En mer utförlig genomgång av berörd lagstiftning finns i Bilaga 3 *Vägledning till jaktlagstiftning* i den nationella förvaltningsplanen för vildsvin. Observera att jaktförordningen har ändrats sedan den nationella planen togs fram. Den som jagar ansvarar själv för att följa aktuell lagstiftning.

När får man jaga vildsvin?

Den allmänna jakten på vildsvin pågår mellan den 1 april och 31 januari. Årsungar får jagas året runt. Vildsvinsjakten får ske dygnet runt. Sugga med kulingar är alltid fredad.² Hundar som förföljer vildsvin får användas mellan den 1 augusti och 31 januari.³

Vem får jaga vildsvin?

För att jaga vildsvin krävs jakträtt på den aktuella fastigheten (undantag: skydds jakt på eget initiativ, se nedan). Jakträtten är en del av äganderätten och fastighetsägaren har jakträtten på den mark som hör till fastigheten.⁴ Hela eller delar av jakträtten kan upplåtas genom avtal eller på annat sätt.

Skydds jakt på eget initiativ

Vildsvin som kommer in på gården eller i trädgården och där kan orsaka skada eller annan olägenhet får jagas året runt.⁵

Vildsvin som kommer in på gården eller i trädgården får jagas av den som bor på gården eller har trädgården, även om denne saknar jakträtt.⁶

Jaktmetoder

Vildsvin kan jagas på flera olika sätt som svarar mot olika behov. De vanligaste jaktmetoderna är åteljakt, jakt med lös hund eller vak- och smygjakt på åkermark. Det finns även ett antal godkända fångstredskap för vildsvin som är tillåtna att använda under vissa förutsättningar.⁷

² Bilaga 1 punkt 8 jaktförordningen (1987:905)

³ 16 § jaktförordningen (1987:905)

⁴ 10 § jaktlagen (1987:259)

⁵ Bilaga 4 punkt 2 jaktförordningen (1987:905)

⁶ 23 § jaktlagen (1987:259)

⁷ Naturvårdsverkets förteckning över godkända fångstredskap; Regler kring användande av fångstredskap framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om användande av fångstredskap (NFS 2018:3).

Foto: Mostphotos

Tekniska hjälpmedel

Fast belysning som har satts upp i syfte att underlätta jakten får användas vid jakt efter vildsvin vid för ändamålet anordnade åtelplatser.⁸

Elektronisk bildförstärkare, elektronisk bildomvandlare, värmekamera eller rörlig belysning får användas i nära anslutning till jaktvapnet vid jakt efter vildsvin. Termiska sikten får dock endast användas vid jakt i öppen terräng eller vid åtelplatser.⁹

⁸ 14 § jaktförordningen (1987:905)

⁹ 14 a § jaktförordningen (1987:905)

Åtgärder för att nå målen

Nedan följer förslag på åtgärder som kan bidra till att nå målen för vildsvinsförvaltningen i Stockholms län. Har du förslag på åtgärder som inte nämns här får du gärna kontakta Länsstyrelsen via stockholm@lansstyrelsen.se.

Vad markägare och jakträttshavare kan göra för att minska skador av vildsvin

Vildsvinsstammen regleras i huvudsak genom jakt. Det är därför viktigt att anpassa jakten på ett sådant sätt så att stammen aktivt regleras och hålls på en rimlig och hanterbar nivå. Anpassningen av jakten blir enklare om intressenterna gemensamt i ett större område samarbetar och kommer överens om målsättningar.

Markägare och jakträttsinnehavare kan vara allt från den enskilde jägaren till kommuner och förvaltare av skyddade naturområden.

Lokal samverkan

Oavsett de nationella och regionala regelverk och planer som nu formuleras finns det en insikt om att det är åtgärder på lokal nivå som kommer att vara avgörande för vildsvinsförvaltningen.

Vildsvinens hemområden är ofta mycket stora.^{10,11} I den lokalt styrda vildsvinsförvaltningen är det därför viktigt att samarbeta över större områden. Lokala planer och strategier för större områden bör innehålla överenskommelser om när och hur jakt och övriga förvaltningsåtgärder ska genomföras.

Den lokala vildsvinsförvaltningen kan planeras inom befintliga forum

Älgskötselområden, ÄSO, är en befintlig och funktionell bas för de lokala intressenternas samverkan. Den regionala och lokala vildsvinsförvaltningen kan till exempel utgå från den befintliga organisationen för älgförvaltning. Ett ÄSO är i dagsläget typiskt sett ett väl fungerande lokalt forum för att inventera, planera och genomföra åtgärder även med koppling till vildsvinsstammen.

¹⁰ Lemel, J. (1999). Populationstillväxt, dynamik och spridning hos vildsvinet, *Sus scrofa*, i mellersta Sverige. Uppsala: Svenska jägareförbundet. (Slutrapport, 1999-12-17).

¹¹ Eriksson, P-O. (2013). Analys av hemområdesstorlek hos mellansvenska vildsvin (*Sus scrofa scrofa*). Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet 2013:14.

Foto: Mostphotos

Konkreta förslag för bättre dialog och samarbete

Nedan följer några tips och exempel på hur samarbete kan främjas:

- Fokusera på gemensamma mål och det ni är överens om.
- Sträva efter en dialog i god, konstruktiv anda och ha i åtanke att en avvikande åsikt inte automatiskt är negativ kritik mot den egna.
- Kom överens om ett arbetssätt som gör att alla får komma till tals. Det kan till exempel vara att följa en bestämd dagordning på möten.
- Lyssna på varandra och använd öppna frågor som börjar med ”vad...”, ”hur...”, ”när...” ”berätta...”.
- Diskutera vad det skulle innebära för er om ni till exempel:
 - Delar information om åtelplatser?
 - Kommer överens om vad som inte är lämpligt att åtla med?
 - Hjälps åt att bemanna åtelplatser?
 - Hjälps åt att övervaka fält vid hög skaderisk?
 - Samverkar vid eftersök vid jakt, omhändertagande av fällt vilt, lokaler, transporter till vilthanteringsanläggningar?
- Diskutera vilka kommunikationsvägar som fungerar bäst för er, hur informerar ni varandra enklast?

Planera avskjutningen efter målsättningen

Planerna för jakten kan gälla större områden genom exempelvis utformning av rekommendationer i ett skötselområde. Det kan handla om att bestämma när åteljakt kan intensifieras eller när det är mer lämpligt att jakten styrs till fält med begärliga och känsliga grödor.

Bestäm om, när, var och hur ofta ett område ska ha gemensamma jakter. Bestäm även om några förberedande insatser ska göras inför dessa jakter, exempelvis en störningsfri period.

Hur ska avskjutningen fördelas för att minska, bibehålla eller öka vildsvinspopulationen lokalt?

Om avskjutningen av vildsvin planeras i förhållande till målbilden och sedan utförs i enlighet med planen utgör den det absolut viktigaste styrmedlet. Vilka djur som jakten bör riktas mot beror på vilken målsättning man har i området, samt vilken tid på året det är. Viktigt att tänka på är att etiken vid avskjutning av vildsvin är lika betydelsefull som för annat vilt.

Om målsättningen är att **minska** vildsvinspopulationen i området, tänk på att:

- Avskjutningen bör inriktas på vuxna hondjur.
- Suggor med smågrisar är fredade under hela jaktåret och den vanligaste grisningsperioden (tiden då kulingarna föds) är mellan januari och april. Därför bör vuxna suggor huvudsakligen jagas under hösten (september–december) då risken att de är kulingförande är som lägst.

Om målsättningen är att **bibehålla** alternativt **öka** vildsvinspopulationen i området, tänk på att:

- Avskjutningen bör utgöras av minst 80 procent årsungar.

Skriftliga jakträttsavtal

Skriftliga avtal bidrar till tydlighet om vad som förväntas av jägaren respektive markägaren, samt vilka ramar som gäller för upplåtelsen. De skriftliga avtalen kan beskriva hur parterna ska agera om skador upptäcks, åtling och utfodring, lokala målsättningar för viltförvaltningen, representation i skötselområdet eller andra punkter som anses viktiga för de ingående parterna.

Ta reda på vilka villkor som gäller om marken ingår i ett viltvårdsområde. Eventuellt behöver jaktupplåtelsen godkännas av viltvårdsområdet.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svenska Jägareförbundet (SJF) och Jägarnas Riksförbund (JRF) har mallar för skriftliga jakträttsavtal. De finns att ladda ned på respektive förbunds hemsida.

- LRF: [Så upplåter du din mark till jakt - LRF](#)
- SJF: [Avtal om upplåtelse av jakt \(jagareforbundet.se\)](#)
- JRF: [Avtal och stadgar - Jägarnas Riksförbund \(jagarnasriksforbund.se\)](#)

Vildsvinshjälp för jakträttshavare

Svenska Jägareförbundet har en tjänst som heter Vildsvinshjälp dit lantbrukare kan vända sig om de behöver hjälp med att jaga vildsvin på fält med växande gröda. På lokal nivå, till exempel i ett skötselområde, kan man inspireras av modellen och skapa en egen vildsvinshjälp. Exempelvis kan man göra en kontaktlista där intresserade personer kan skriva upp sig så att markägare eller jakträttshavare kan höra av sig vid behov.

Åtling och utfodring

Åtling med små mängder foder är ett sätt att underlätta jakt efter vildsvin.

Åtelplatser bör inte placeras nära fastighet- eller jaktmarksgräns eller trafikerade vägar.

Utfodring med större mängder foder kan öka vildsvinens reproduktion.¹²

Länsstyrelsen avråder från utfodring av vildsvin under vegetationsperioden. Eventuell utfodring bör bestå av gräsbaserad föda.

Från och med den 1 oktober 2021 kan Länsstyrelsen i enskilda fall besluta om förbud mot eller villkor för utfodring av vildsvin, om det behövs för att förebygga trafikolyckor eller allvarliga skador på egendom. Beslutet ska avse ett begränsat område och vara tidsbegränsat.¹³

Stängsel och skrämnel

Stängsel och skrämnel kan vara bra komplement till jakt eller där jakt med vapen är olämpligt.¹⁴ Elstängsel, gärdesgård, färdnät eller annat stängsel kan hålla vildsvin borta från tomtmark och mindre åkerarealer. Några metoder för att skrämna bort vildsvin är till exempel belysning, skott, signalhorn eller mänsklig närvaro.

¹² Malmsten, A., Jansson, G., Lundeheim, N. & Dalin, A-M. (2017). The reproductive pattern and potential of free ranging female wild boars (*Sus scrofa*) in Sweden. *Acta Veterinaria Scandinavia* 59.

¹³ 6 § jaktlagen (1987:259); 43 § jaktförordningen (1987:905).

¹⁴ Massei, G., Roy, S. & Bunting, R. (2011). Too many hogs? A review of methods to mitigate impact by wild boar and feral hogs. *Human-Wildlife interactions* 5(1): 79–99.

Minska skador inom tätbebyggda områden

Det krävs skottlossningstillstånd från polisen för att avlossa skott inom detaljplanerat område.¹⁵ Kontakta din kommun om du är osäker på om det är detaljplanerat där du bor.

Åtgärder för att hålla vildsvinen borta från tomten

När jakt inte är möjligt eller lämpligt finns det andra åtgärder som kan hålla vildsvinen borta. Nedan följer några exempel på vad markägare både enskilt och i samverkan med grannar kan göra:

- Ta bort fallfrukt, stängsla in komposten och röj bort sly.
- Undvik utfodring av fåglar och andra vilda djur.
- Sätt upp staket på minst en meter.
- Belysning, luktmedel eller ljud, till exempel en påslagen radioapparat.

Beredskap hos kommuner

Kommuner som har eller riskerar att få problem med vildsvin bör ha en beredskap för att förebygga och hantera skador. Det kan till exempel vara bra att bilda en arbetsgrupp med representanter från förvaltningar som ansvarar för fastigheter, parker, fritid, miljö och kommunikation.

Kommuner bör etablera kontakt med jakträttshavare i tätortsnära områden eftersom vildsvin rör sig över stora områden. Kommuner bör även ha jägare att anlita vid akuta problem.

Minska trafikolyckor med vildsvin

[Nationella viltolycksrådet \(NVR\)](#) arbetar för att minska viltolyckorna.

Arbetet sker i samverkan mellan de ingående organisationerna, bland andra Polisen, länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Lantbrukarnas riksförbund och jägarorganisationerna. I varje län finns ett regionalt råd. Inför genomförandet av åtgärder för att styra vildsvinens rörelser i landskapet är det viktigt att inte stänga inne vildsvin när man bygger viltstängsel. Länsstyrelsens arbete med grön infrastruktur bör vara en del i planeringen för vilt.

Konkreta åtgärder som kan behandlas av det regionala Viltolycksrådet är till exempel röjning av vägkanter, skyltning och vägunderhåll.

¹⁵ 3 kap. 6 § Ordningsslagen (1993:1617).

Foto: Mostphotos

Viltstängsel

Vägar och järnvägar utgör både vandringshinder och dödsfällor för vilda djur. Längs utsatta vägsträckor kan stängsel förebygga trafikolyckor. Dessa behöver kombineras med säkra passager för att förhindra att landskapet fragmenteras och vilda populationer isoleras från varandra.

Planskilda viltövergångar

Genom att studera landskapets struktur och viltets rörelser kan lämpliga platser identifieras för att bygga broar eller tunnlar där viltet kan passera utan risk för olyckor. Både placering och utformning måste noga avpassas efter djurens beteende. I all samhällsplanering behöver den gröna infrastrukturen beaktas och viltövergångar, till exempel så kallade ekodukter, bör vara en naturlig del i transportnätet.

Varningsskyltar

Varningsskyltar för vilt placeras ut där risken för trafikolyckor med vilt är förhöjd. Skyltarna kan sitta permanent eller sättas upp vid tillfälligt förhöjd olycksrisk.

Hastighetsbegränsningar

Lägre hastighet minskar antalet olyckor och gör att en eventuell kollision får mindre allvarliga följder. Varningsskyltar och hastighetsbegränsningar fungerar dock bara om vi uppmärksammar och respekterar dessa.

Rörelsedetektorer

Försök pågår med ”viltövergångsställen”. Vid öppningar i stängsel placeras rörelsedetektorer som upptäcker vilda djur i närheten. Detektorerna kopplas till system som varnar trafikanter för vilt vid vägen och uppmanar till sänkt hastighet.

Mer vildsvinskött i det offentliga köket

Utbildningsinsatser

Ökad medvetenhet och kunskap om vildsvinskött

Utbildningsinsatser om vildsvinsköttets potential som råvara är viktigt för att vildsvinskött ska bli ett naturligt inslag på menyn i offentliga kök. Dessa satsningar kan ske genom till exempel workshops, nätverksträffar och informationskampanjer. Ett exempel är Jordbruksverkets projekt MATtanken. MATtanken har ett vildsvinsnätverk som riktar sig till bland annat måltidschefer, upphandlare, kockar, jägare och grossister. Det är gratis att gå med i nätverket. Anmälan görs via [projektets hemsida](#).

Ökad kunskap om viltköttshantering

Utbildningsinsatser om till exempel hygien vid hantering av fällt vilt, råd vid användning av blyammunition och information om trikiner och vilt-hanteringsanläggningar kan bidra till en bättre livsmedelssäkerhet. Hygien- och kvalitetsråd till jägare finns på [Livsmedelsverkets hemsida](#).

Projekt Resurssvin

Länsstyrelsen i Stockholm har initierat projekt Resurssvin som är en del av regeringens vildsvinspaket. Projektets övergripande mål är att främja konsumtionen av vildsvin inom offentliga kök i Stockholms län genom att:

- Ge förutsättningar för gemensamt lärande mellan aktörer i offentliga sektorn.
- Underlätta införandet av vildsvinskött på menyerna i offentliga kök.
- Bistå med resurser och engagemang för att hitta lösningar på lokala och specifika hinder.
- Underlätta nya och utökade samarbeten längs hela kedjan med regionala och andra aktörer.

Projektet pågår mellan augusti 2021 och sista januari 2023.

Bibehålla en hög rapporteringsgrad

Svenska Jägareförbundets jaktvårdskretsar i Stockholms län har under de senaste åren haft en hög rapporteringsgrad av fällt vilt. För att avskjutningsstatistiken ska vara tillförlitlig bör den vara över 30 procent. För att fortsatt bibehålla en rapporteringsgrad över 30 procent kan Länsstyrelsen,

kommuner, organisationer och andra berörda aktörer öka sina informationsinsatser kring rapportering av fällt vilt, och fokusera på att förmedla varför rapporteringen är viktig. Att bibehålla eller öka rapporteringen av fällda vildsvin kan även öka rapporteringen av andra viltarter, vilket skulle gynna den regionala viltförvaltningen ur ett större perspektiv. Mer information om rapportering av fällt vilt finns på [Svenska Jägareförbundets hemsida](http://SvenskaJagareforbundets.hemsida) och www.viltdata.se.

Afrikansk svinpest

Vad allmänheten kan göra för att förebygga utbrott

Smittspridning kan ske via direktkontakt mellan djur, och/eller genom indirekt överföring via till exempel personer, transportbilar och redskap. Eftersom viruset kan överleva flera år i kylt eller fryst kött och i många rökta eller saltade produkter så är matavfall ett mycket viktigt spridningsätt till nya områden. Det är därför förbjudet att föra med sig kött och köttprodukter från tamsvin och vildsvin från vissa zoner inom de länder där smittan upptäckts.

För att bidra till att afrikansk svinpest inte sprids till Stockholms län eller andra delar av Sverige, tänk på följande¹⁶:

- Om du hittar ett dött vildsvin – anmäl det till Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA rapporteravilt.sva.se eller telefon 018-67 40 00 (dagtid)/018-67 40 01 (jour). En bedömning om provtagning behövs sker i samråd med SVA.
- Släng eller lämna inte matavfall i naturen eller vid rastplatser utmed vägarna.
- Mata inte grisar med matrester.
- Kompostera matavfall i slutna behållare.
- Om du upptäcker bristfällig avfallshantering, kontakta miljökontoret i din kommun.
- Efter vistelse i skog och mark utomlands, exempelvis jakt:
 - Var noga med rengöring av utrustning, kläder, skor och stövlar före återresa till Sverige. Tvätta helst kläder i maskin. Utrustning kan saneras genom att ligga i bastu, över 60 grader i 30 minuter.
 - Ta inte med kött eller obehandlade troféer till Sverige.
 - Vänta 48 timmar efter jaktresa eller besök i utländsk grisbesättning innan du besöker gård med grisar, hanterar foder för vildsvin eller besöker utfodringsplats för vildsvin.
 - Rengör utrustning, halsband, västar och liknande om du haft med dig jakthund utomlands. Tvätta även hunden ren.

¹⁶ Läs mer hos [Statens veterinärmedicinska anstalt](http://Statensveterinarmedicinskanstalt) och Jordbruksverket.

Länsstyrelsens arbete med afrikansk svinpest

Det saknas nationella riktlinjer från Jordbruksverket och Naturvårdsverket för hur utbrott av afrikansk svinpest bland vilda vildsvin ska hanteras. Inför den kommande förvaltningsperioden har Länsstyrelsen åtagit sig att se över den regionala beredskapen i väntan på nationella riktlinjer. Länsstyrelsens epizootiplan innehåller rutiner för hur ett utbrott bland tamgrisar ska hanteras.

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med förebyggande åtgärder, framförallt i form av informationsinsatser och samarbete med till exempel myndigheter, naturförvaltare, rederier och flygplatser. Under den kommande förvaltningsperioden avser Länsstyrelsen att fortsätta och stärka detta arbete.

Vildsvinssituationen i Stockholms län

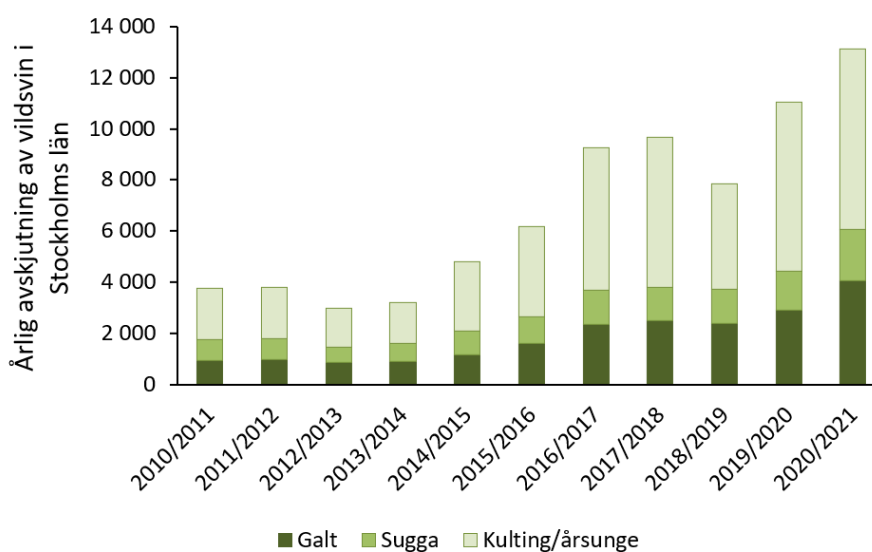
Hur många vildsvin finns det?

Antalet vildsvin har inte inventerats systematiskt i länet och det går därför inte att säga hur stor stammen eller tätheten är. Naturvårdsverket har i den nationella förvaltningsplanen tagit på sig att ta fram metoder för inventering av vildsvinspopulationernas storlek och täthet.

Det är däremot möjligt att följa trender i populationens utveckling under en längre tid om det finns tillförlitlig avskjutningsstatistik. Jägare uppmuntras därför att rapportera sin avskjutning till Svenska Jägareförbundets nationella databas, [Viltdata](#). Att rapportera fällda vildsvin är frivilligt. Rapporterna kvalitetssäkras av Svenska Jägareförbundet och används sedan som underlag för att göra länsvisa och nationella skattningar av den årliga avskjutningen.

Enligt statistiken från Viltdata har antalet fällda vildsvin i Stockholms län mer än tredubblats sedan jaktåret 2010/2011, från 4 259 till 13 134 år 2020/2021. Fördelningen mellan fällda suggor, galtar och kultingar har varit jämn mellan åren (figur 1).

För att avskjutningsstatistiken ska vara tillförlitlig bör varje jaktvårdskrets ha en rapporteringsgrad på över 30 procent. Under perioden 2017–2020 hade samtliga jaktvårdskretsar i Stockholms län en genomsnittlig rapporteringsgrad på 44 procent.

Figur 1. Årlig avskjutning av vildsvin i Stockholms län. Källa: Viltdata/Svenska Jägareförbundet.

Vildsvinsskador i jordbruksgrödor

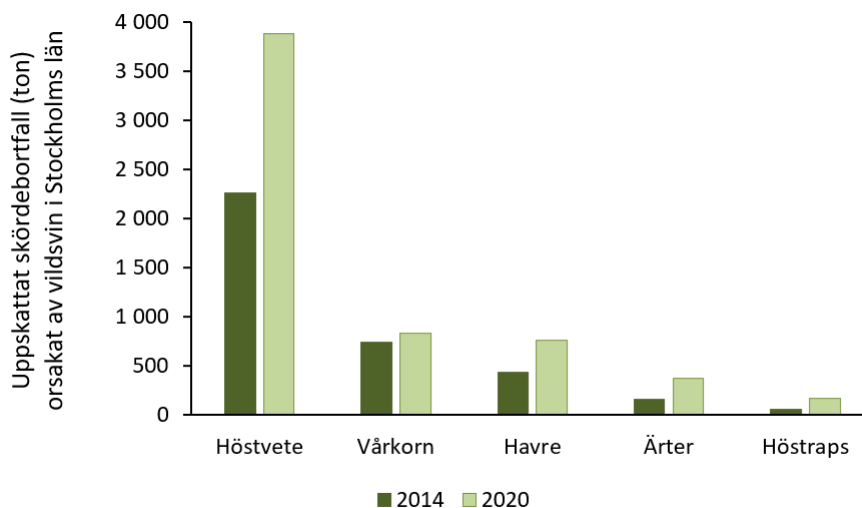
Vildsvin kan orsaka stora skador inom jordbruket. Grödor förstörs när vildsvinen bökar i jorden för att söka föda, och sten som de bökar upp kan orsaka indirekta kostnader genom att förstöra maskiner. Vildsvinens påverkan på jordbruket varierar över året. De flesta skadorna rapporteras i augusti när spannmålen är mogna. Skador på betes- och slåttervallar sker främst under vår och försommar samt sensommar och höst. Under sommaren är det vanligare att vildsvinen ger sig på odlade grönsaker.¹⁷

Skadornas omfattning och kostnad i Stockholms län är okänd eftersom de inte inventerats systematiskt. Naturvårdsverket har i den nationella förvaltningsplanen tagit på sig att ta fram en metod för att inventera skador orsakade av vildsvin i gröda.

Även om de faktiska skadenivåerna är okända är det mycket som tyder på att skador orsakade av vildsvin i Stockholms län har ökat över tid.

Jordbruksverket har tagit fram statistik över uppskattade skador orsakade av vilt för år 2014 och 2020. Med hjälp av en enkätundersökning utförd av Statistiska centralbyrån fick lantbrukare uppskatta skadorna för olika grödor, procentuellt och i mängd, för hela landet, länsvis och uppdelat på olika viltarter, inklusive vildsvin.¹⁸

Enligt undersökningen uppskattade lantbrukare att skördebortfallet orsakat av vildsvin i höstvet, vårkorn, havre, ärter och höstraps i Stockholms län år 2014 var 3 659 ton. År 2020 uppskattades skördebortfallet till 6 025 ton, vilket motsvarar en ökning på 65 procent (figur 2).

Figur 2. Uppskattat skördebortfall orsakat av vildsvin i Stockholms län år 2014 och 2020. Källa: Jordbruksverket.

¹⁷ Jordbruksverket. (2010). Vildsvin – hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

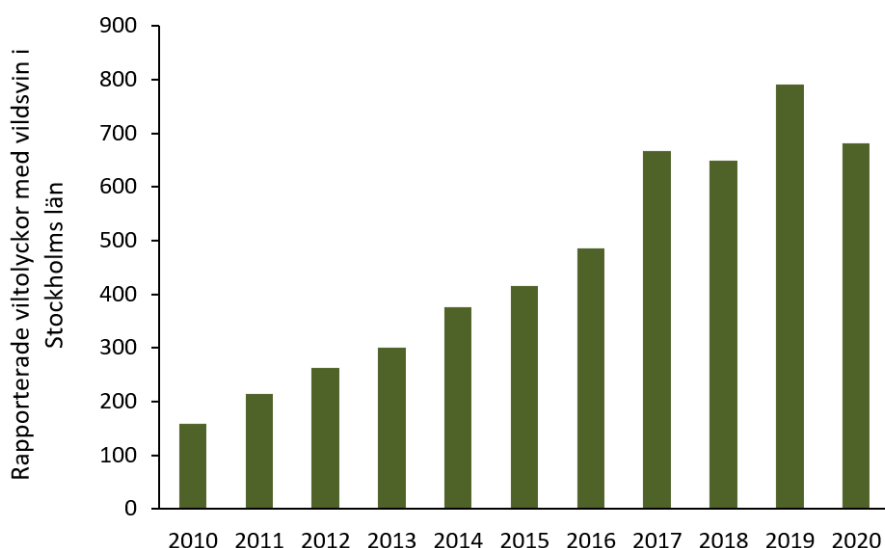
¹⁸ [Jordbruksverkets officiella statistik – Jordbruksverket.se](https://www.jordbruksverket.se/statistik)

Vildsvin inom tätbebyggda och skyddade områden

Vildsvin kan orsaka problem i tätbebyggda och skyddade områden. Trädgårdar, idrottsplatser, kyrkogårdar, naturreservat och andra grönområden riskerar att bli uppbökade. Det är idag okänt hur omfattande dessa skador är i Stockholms län. Utöver skador kan människor uppleva obehag eller rädsla när de stöter på vildsvin på promenader och joggingturer.

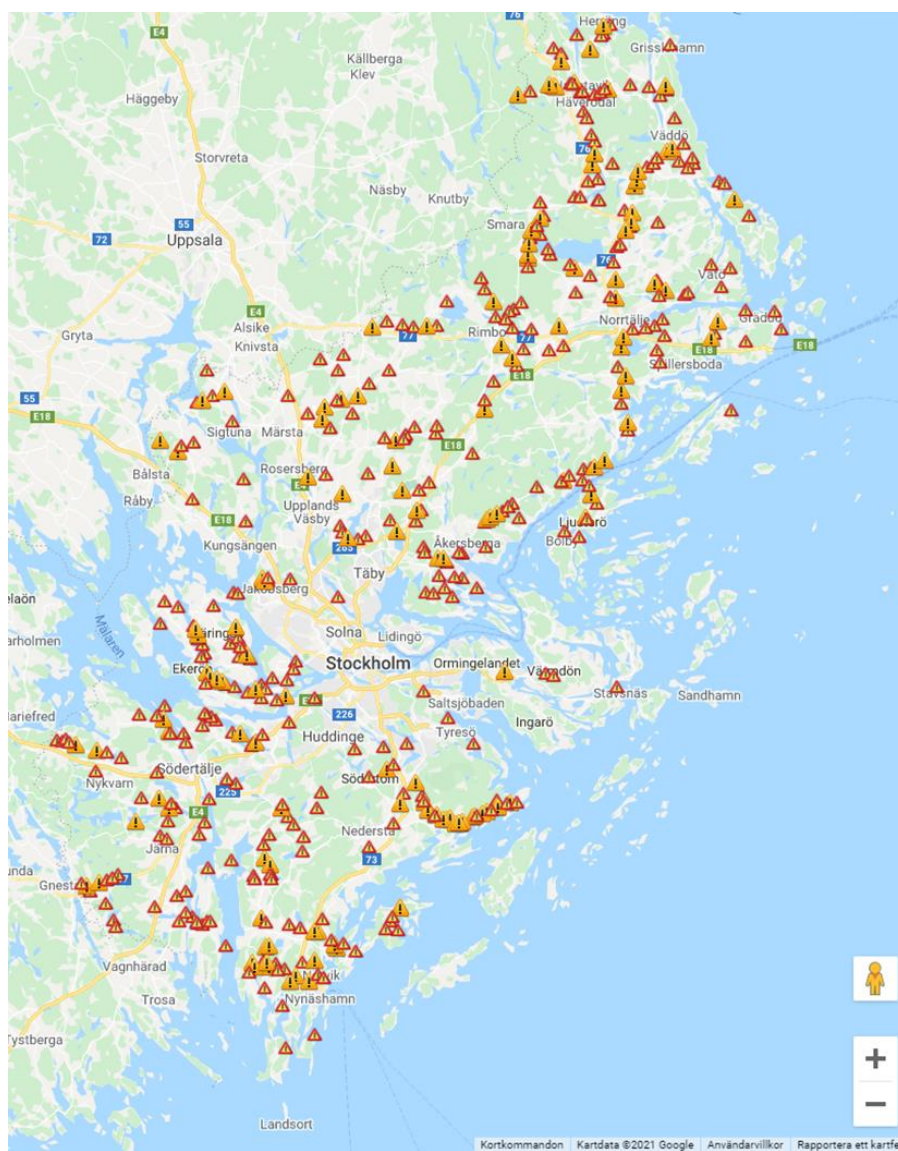
Viltolyckor med vildsvin

Efter rådjur är vildsvin det viltslag som är inblandade i flest olyckor i trafiken, både nationellt och i Stockholms län.¹⁹ Mellan 2010 och 2017 ökade antalet olyckor mer än fyrfaldigt, från 158 till 666. Därefter har ökningstakten stannat av något, med undantag för år 2019 då 790 olyckor rapporterades (figur 3). Det är den högsta noteringen hittills i länet. Omkring en tredjedel av olyckorna sker i Norrtälje kommun (figur 4).

Figur 3. Antalet polisrapporterade viltolyckor med vildsvin i Stockholms län mellan åren 2010 och 2020. Källa: Nationella viltolycksrådet.

¹⁹ [Nationella viltolycksrådet officiella statistik – Viltolycka.se](https://www.viltolycka.se/)

Figur 4. Viltolyckor med vildsvin i Stockholms län år 2020. Positionerna är inte exakta och kan avvika från verkligheten. Gula trekanter innebär att det har varit fler än en olycka i området. Källa: Nationella viltolycksrådet.

Afrikansk svinpest

Afrikansk svinpest är en smittsam virussjukdom som lyder under epizooti-lagstiftningen. Sjukdomen drabbar både tamgrisar och vildsvin. Dödligheten bland smittade djur är hög och idag saknas fungerande behandling eller vaccin.²⁰ Virusets ursprungligen från vilda grisar i Afrika. I Europa har det funnits en längre tid på Sardinien, men under senare år har viruset spridits till bland annat Baltikum, Belgien, Tyskland och Polen.²¹ Belgien fick sitt första konstaterade fall år 2018 men kunde efter stora insatser deklarerats fritt från smitta år 2020.²² Än så länge finns det inga konstaterade fall av afrikansk svinpest i Sverige.

²⁰ Läs mer hos [Statens veterinärmedicinska anstalt](#) och [Jordbruksverket](#)

²¹ European Commission. [Animal Disease Information System \(ADIS\)](#).

²² Commission implementing decision (EU) 2020/1741 of 20 November 2020 amending the Annex to the Implementing Decision 2014/709/EU regarding animal health control measures against African swine fever in certain Member States.

Konsumtion av vildsvinskött

En stor del av vildsvinsköttet konsumeras av jägarna själva. Livsmedelsverket har föreslagit ny lagstiftning som, om den förverkligas, påverkar förutsättningarna för vildsvinsjakt och direktförsäljning av vildsvinskött till konsumenter och detaljhandel. Det nya regelverket beräknas som tidigast att träda i kraft år 2022.

Vildsvinskött i offentliga kök i Stockholms län

Jordbruksverkets nationella projektet MATtanken har med hjälp av en enkätundersökning kartlagt mängden vildsvinskött som köptes in av kommuner och regioner mellan den 1 december 2019 och 30 november 2020. Tolv av Stockholms läns 26 kommuner svarade på enkäten, varav sju uppgav att de köpt in vildsvinskött.²³

Tillsammans köpte de sju kommunerna in 4 322 kilo vildsvinskött under den angivna perioden. Enligt Jordbruksverket är medelvikten för ett slaktat vildsvin 51,3 kilo, vilket innebär att 4 322 kilo vildsvinskött motsvarar cirka 84 vildsvin.²⁴ Köttet inhandlades främst i form av färs och grytbitar från grossist. Sex kommuner besvarade frågan om köttets ursprung och uppgav att det var svenskt.

Foto: Mostphotos

²³ [MATtanken](#). (2021). Kartläggning över inköp av vildsvinskött till offentlig sektor 2020.

²⁴ [Jordbruksverkets marknadsbalans för viltkött \(Excel-fil\)](#)

Provtagning av vildsvinskött

Vildsvinskött som inte ska konsumeras av jägaren måste i dagsläget lämnas till en vilthanteringsanläggning. Där provtas köttet och proverna analyseras sedan för trikiner och cesium på laboratorium.

Från den 1 juli 2021 kan ackrediterade laboratorier ansöka om subventioner för analyser av trikiner och cesium-137 i vildsvinskött från Livsmedelsverket. Enskilda jägare behöver inte ansöka om subvention.

Trikiner

Trikiner är små parasitära maskar som vid kraftig infektion kan ha dödlig utgång hos människan. Sjukdomen är ovanlig i Sverige. I Stockholms län har fyra fall upptäckts sedan 2007, varav ett år 2012 och tre år 2019.²⁵

Cesium

Analys av cesium ska framförallt göras på vildsvinskött från några områden i Västmanlands, Uppsala och Gävleborgs län. På Livsmedelsverkets hemsida finns rekommendationer angående cesiumhalt i livsmedel.²⁶

Livsmedelsstrategin

Den nationella livsmedelsstrategin syftar till att öka livsmedelsproduktionen samtidigt som relevanta miljömål nås. Inom den nationella livsmedelsstrategin finns ett så kallat vildsvinspaket där ett av målen är att mer vildsvinskött ska nå konsumenter. Det ska ske genom satsningar på marknadsföring, informations spridning, stärkt kommunikation och samarbete i hela livsmedelskedjan. Insatserna kan även omfatta kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling av råvaran. Satsningarna riktar sig mot hela den potentiella marknaden och inkluderar måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn.

²⁵ [Karta över trikinfynd - SVA.se](#)

²⁶ [Livsmedelsverkets rekommendationer angående cesiumhalt i livsmedel.](#)

Vildsvin som resurs

Det pågår en debatt kring vildsvin på grund av skadorna de orsakar, men det ska inte glömmas att vildsvin också utgör en värdefull resurs. Vildsvinen bidrar till exempel till jakt- och rekreationstillfällena och kan främja den biologiska mångfalden.

Vildsvin kan främja den biologiska mångfalden

Det största problemet med vildsvin anses ofta vara att de borrar upp växter och mark. Men borkandet kan samtidigt bidra till att öka den biologiska mångfalden. Genom att blottlägga ny jord skapar vildsvinen förutsättningar för konkurrenssvaga växtarter att etablera sig.^{27,28}

Vildsvin bidrar till jakt- och rekreationstillfällena

Vildsvin jagas året runt. Vildsvinen bidrar därmed med både möjligheter till jakt och jaktturism och intäkter från jaktupplåtelse. Därtill är vildsvinsköttet ett klimatsmart, miljövänligt och hälsosamt alternativ till exempelvis nötkött.²⁹ Jakten i sig en aktivitet som kan medföra positiva hälsoeffekter genom att människor kommer ut och rör sig i skog och mark.³⁰ Vildsvinen kan även ha ett värde för den som uppskattar att se vilda djur i naturen och för den som anser att vilda djur ska få finnas till och bevaras för sin egen skull.³¹

Vildsvin tillhör den svenska faunan

Utöver att vildsvinen kan ha en positiv påverkan på naturmiljön och bidra till jakt- och naturupplevelser, är vildsvinen en del av den svenska faunan.³² Därför är det viktigt att arten bevaras i livskraftiga bestånd samtidigt som skadorna som vildsvinen orsakar begränsas.

²⁷ Welander, J. (1995). Are wild boar a future threat to the Swedish flora? *Department of Wildlife Ecology* 3: 165–167.

²⁸ Dovrat, G., Perevolotsky, A. & Ne'eman, G. (2014). The response of Mediterranean herbaceous community to soil disturbance by native wild boars. *Plant Ecology* 215: 531–541.

²⁹ [Världsnaturfonden, WWF. \(2019\). Viltkött.](#)

³⁰ Caoimhe & Jones. 2018. The health benefits of the great outdoors: A systematic review and meta-analysis of greenspace exposure and health outcomes. *Environmental Research* 166.

³¹ Stigblom, E. (2017) Ekosystemtjänster kopplade till vildsvin. En fallstudie över hur begreppet ekosystemtjänster kan integreras i en nationell förvaltningsplan. Mittuniversitetet, Östersund.

³² 1986/87:JoU15

Länsstyrelsen i Stockholm – en samlade kraft för en hållbar framtid.

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för natur- och viltärenden
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm